

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری غیر بانکی، بانک مشترک ایران - ونزوئلا و بانک بین‌المللی کیش ارسال می‌شود.

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند به استناد بند (۵) از ماده (۳۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه سال ۱۳۵۱، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز نمی‌باشند بیش از آن‌چه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به موجب دستورها یا آیین‌نامه‌های خاص تعیین می‌نماید به ارکان خود که در ادبیات بین‌المللی نظارت بانکی، «اشخاص مرتبط» نامیده می‌شوند، تسهیلات یا اعتبار اعطا نمایند. در همین راستا و به منظور حفظ سلامت و ثبات شبکه بانکی و پیشگیری از تبدیل بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی به منبع تأمین مالی ترجیحی برای اشخاص مرتبط با آن، در سال ۱۳۸۲ مقرراتی تحت عنوان «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» تدوین و پس از تصویب توسط شورای محترم پول و اعتبار به شبکه بانکی کشور ابلاغ شد. پس از آن در سال ۱۳۸۹، با عنایت به گذشت چندین سال از ابلاغ آیین‌نامه مورد بحث و ضرورت به‌روزرسانی مفاد آن، آیین‌نامه یاد شده مورد بازنگری قرار گرفت. لیکن گذشت نزدیک به پنج‌سال از اجرای نسخه اصلاحی و تجربیات حاصل از آن و نیز اقتضانات و شرایط زمانی و برخی ابهامات مترتب بر آن، بازنگری مجدد آیین‌نامه را با هدف ارتقای استانداردها و انطباق بیشتر آن با رویه‌ها و الگوهای نظارتی بین‌المللی ایجاب نمود. بر این اساس، ویرایش جدید آن در یک هزار و دویست و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۴/۸/۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید که نسخه ای از آن جهت استحضار به پیوست ایفاد می‌گردد.

اهم اصلاحات لحاظ شده در آیین‌نامه یاد شده نسبت به آیین‌نامه قبلی به شرح ذیل می‌باشد:

- ❖ مستثنی نمودن مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم از مصادیق تسهیلات، به منظور انسجام و انطباق هر چه بیشتر این آیین‌نامه با «دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری»؛
- ❖ افزایش حد احراز اشخاص حقیقی و حقوقی به واسطه رابطه سهامداری با مؤسسه اعتباری در مصادیق اشخاص مرتبط از ۱٪ به ۵٪؛
- ❖ تعریف صریح‌تر و واضح‌تر حسابرس مستقل به عنوان شخص مرتبط، به منظور مرتفع نمودن ابهامات موجود در این ارتباط؛
- ❖ تغییر مبنای محاسبه حدود فردی و جمعی تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط از «مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها» به «سرمایه پایه» و افزایش حد فردی و جمعی تسهیلات و تعهدات

اشخاص مرتبط به ترتیب از ۱/۴۳٪ و ۲۵٪ مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها به ۳٪ و ۴۰٪ سرمایه پایه؛

- ❖ حذف قیمت تمام شده سهام از محاسبات مربوط به حدود فردی و جمعی تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط در راستای افزایش ظرفیت اعتباری به اشخاص مرتبطی که بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی در سهام آن‌ها سرمایه‌گذاری نموده است؛
- ❖ ملزم نمودن بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی به درج تمامی اطلاعات تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده از سوی ارکان اعتباری در بانک اطلاعاتی اشخاص مرتبط؛
- ❖ پیش‌بینی نحوه برخورد با تخطی از حدود مقرر تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط در اثر بروز عوامل خارج از اختیار و اراده بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی.

با عنایت به مراتب مذکور و همچنین با توجه به این که در آیین‌نامه جدید بسیاری از نگرانی‌ها و مشکلات بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در اجرای نسخه قبلی آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط، مرتفع شده است؛ انتظار می‌رود شبکه بانکی کشور بیش از پیش التزام و اهتمام خود را به رعایت «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» که از نقش و جایگاه ویژه‌ای در ارتقای شفافیت و هدایت سیستم بانکی کشور به ایفای نقش و کارکرد واسطه‌گری وجوه برخوردار است، نشان دهد.

از این رو، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به تمامی واحدهای ذی ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن تأکید و نظارت دقیق معمول و نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای تابعه به مدیریت کل

نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال گردد. ۲۵۸۹۱۲۱/۰۵۵

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی ارجمندتژاد حمیدرضا غنی آبادی

۲۸۱۶

۳۳۱۵-۰۲

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

آیین نامه تسهیلات و تعهدات

اشخاص مرتبط

بیت‌کالی

با صلوات بر محمد و آل محمد

«آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»

به استناد بند (۴) از ماده (۳۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ و با هدف پیشگیری از تبدیل مؤسسه اعتباری به منبع تأمین مالی ترجیحی برای اشخاص مرتبط با آن، «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» که از این پس به اختصار «آیین‌نامه» نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- گستره شمول تعاریف ذیل محدود به این آیین‌نامه است:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۲-۱- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک

مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد؛

۳-۱- سرمایه پایه: مطابق با مفاد آیین‌نامه سرمایه پایه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مصوب

یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار (موضوع

بخشنامه شماره م/ب/۱۹۱۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۶)؛

۴-۱- آیین‌نامه کفایت سرمایه: مصوب یکهزار و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۵

شورای پول و اعتبار (موضوع بخشنامه‌های شماره م/ب/۱۹۶۶ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹ و

شماره م/ب/۱۹۶۷ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹)؛

۵-۱- تسهیلات: شامل اصل مبالغ پرداختی بابت اقلام ذیل اعم از ریالی، ارزی، جاری و

غیرجاری است:

❖ تسهیلات اعطایی (به استثنای مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)؛

❖ تسهیلات اعطایی به سایر مؤسسات اعتباری؛

❖ اسناد و بروات واخواست‌شده؛

❖ بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده؛

❖ بدهکاران بابت بروات اسنادی پرداخت شده؛

- ❖ بدهکاران بابت ضمانت نامه‌های پرداخت شده؛
- ❖ بدهکاران بابت کارت‌های اعتباری پرداخت شده؛
- ❖ پیش‌پرداخت بابت خرید اموال/خدمات معاملات؛
- ❖ اموال خریداری شده بابت عقود؛
- ❖ کار/اموال در جریان جعاله، استصناع؛
- ❖ بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت؛
- ❖ بدهی مشتریان بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز؛
- ❖ بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی مدت‌دار؛
- ❖ بدهکاران بابت بروات اسنادی مدت‌دار؛
- ❖ بدهکاران بابت تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی؛
- ❖ بدهکاران بابت تسهیلات اعطایی از محل منابع خارجی (فاینانس، ری‌فاینانس و ...).

۱-۶- تعهدات: تعهدات اعم از ریالی و ارزی شامل اقلام ذیل است:

- ❖ تعهدات بابت انواع اعتبارات اسنادی؛
- ❖ تعهدات بابت ضمانت نامه‌ها و پذیرش‌های صادره؛
- ❖ تعهدات بابت کارت‌های اعتباری؛
- ❖ تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهدات بابت مانده سهام پذیره‌نویسی شده؛
- ❖ تعهدات بابت قراردادهای منعقد شده معاملات؛
- ❖ بروات اسنادی مدت‌دار قبولی‌نویسی شده؛
- ❖ تعهدات بابت تسهیلات اعطایی از محل منابع حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی؛
- ❖ تعهدات بابت تسهیلات اعطایی از محل منابع خارجی (فاینانس، ری‌فاینانس و ...)
- ❖ تعهدات بابت اعتبار اسنادی سایر مؤسسات اعتباری.

۱-۷- اشخاص مرتبط: اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به نحوی از انحاء نظیر داشتن روابط

شخصی، مالکیتی، مدیریتی و نظارتی بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های مؤسسه اعتباری اعمال کنترل نموده و یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای داشته باشند، به‌گونه‌ای که مؤسسه اعتباری را تبدیل به منبع تأمین مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع مؤسسه اعتباری، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد.

فصل دوم - مصادیق اشخاص مرتبط

ماده ۲- مؤسسه اعتباری موظف است در اعطای تسهیلات یا ایجاد تعهدات، نسبت به شناسایی

اشخاص مرتبط اقدام نماید. مصادیق اشخاص مرتبط به شرح زیر می‌باشد:

۱-۲- مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیأت مدیره، مدیرعامل قائم‌مقام مدیرعامل و سایر اعضای هیأت عامل؛

۲-۲- حسابرس مستقل (اعم از مؤسسه حسابرسی و شریک مسئول کار) و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛

۳-۲- شخص حقیقی و اعضای خانواده وی شامل پدر، مادر، همسر و فرزندان که منفرداً یا جمعاً مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا می‌باشند.

۴-۲- پدر، مادر، همسر و فرزندان مصادیق مذکور در ردیف‌های (۱-۲) و (۲-۲)؛

۵-۲- شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به مصادیق مذکور در ردیف‌های (۱-۲)، (۲-۲)، (۳-۲) و (۴-۲) است، به گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در آن شخص حقوقی باشند.

۶-۲- شخص حقوقی که اشخاص مرتبط مذکور در ردیف‌های (۱-۲)، (۲-۲)، (۳-۲) و (۴-۲)، دارای مناصب مدیریتی (عضو هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیرعامل و قائم‌مقام مدیرعامل) در آن شخص حقوقی باشند.

۷-۲- شخص حقوقی که مستقیماً، مالکیت حداقل پنج درصد از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشد.

۸-۲- شخص حقوقی که حداقل ده درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به مؤسسه اعتباری است.

۹-۲- شخص حقوقی که حداقل بیست درصد سهام یا سرمایه آن مستقیماً متعلق به اشخاص حقوقی مندرج در بند (۸-۲) است.

تبصره- چنانچه اشخاص حقیقی موضوع بند (۳-۲) این ماده، به اتفاق اعضای خانواده شامل همسر، فرزندان و همسران آنان، برادر، خواهر، پدر و مادر مجموعاً به میزانی از سهام مؤسسه اعتباری را داشته باشند که بتوانند مشترکاً حداقل یک عضو هیأت مدیره را در مؤسسه اعتباری تعیین کنند، در این صورت تمامی اشخاص ذکرشده شخص مرتبط محسوب می‌شوند.

فصل سوم - حدود تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط

ماده ۳- حد فردی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط نباید از سه درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

ماده ۴- حد جمعی: مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از چهل درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

ماده ۵- در محاسبه حدود مقرر، تسهیلات و تعهدات اعطا/ایجاد شده به اشخاص مرتبط از طریق شعب مؤسسه اعتباری در خارج از کشور لحاظ می‌گردد.

ماده ۶- در محاسبه مجموع خالص تسهیلات اعطایی به هر شخص مرتبط، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی بابت اصل سهم‌الشرکه مؤسسه اعتباری از تسهیلات اعطایی به آن شخص کسر می‌شود. برای محاسبه خالص تعهدات لازم است پیش دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی از میزان تعهدات کسر گردد.

ماده ۷- برای محاسبه مجموع خالص تسهیلات و تعهدات مربوط به هر شخص مرتبط، مبلغ تسهیلات با ضریب یک (۱۰۰٪) و مبلغ تعهدات با اعمال ضرایب تبدیل مندرج در بند (۲-۵) آیین‌نامه کفایت سرمایه ملحوظ می‌شود.

تبصره - در محاسبه مجموع خالص تسهیلات و تعهدات مربوط به هر شخص مرتبط، تعهدات بابت تسهیلات اعطایی از محل منابع صندوق توسعه ملی، حساب ذخیره ارزی و منابع خارجی (فاینانس، ریفاینانس و ...) باید با ضریب تبدیل $5/ + (50\%)$ لحاظ شود.

ماده ۸- هرگونه تسهیلاتی نظیر تسهیلات مسکن، ضروری، اضطراری و ... که در راستای برنامه‌های رفاهی مؤسسه اعتباری به اشخاص موضوع ردیف (۲-۱) تعلق می‌گیرد نیز در حدود فردی و جمعی تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط منظور می‌گردد.

فصل چهارم - الزامات کنترل داخلی

ماده ۹- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حسن اجرای این آیین‌نامه، نسبت به تدوین و تصویب دستورالعمل اجرایی داخلی مشتمل بر واحد سازمانی مسئول انجام کار، شرح وظایف آن، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و ... اقدام نماید.

ماده ۱۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است حداقل موارد ذیل را در شرح وظایف واحد سازمانی مذکور در ماده (۹) مقرر نماید:

۱-۱۰- ایجاد یک بانک اطلاعاتی حاوی اطلاعات مربوط به اشخاص مرتبط به صورت انفرادی و تجمیعی شامل مشخصات شخص مرتبط، نوع ارتباط شخص مرتبط، میزان تسهیلات و تعهدات، نرخ سود و کارمزد، مدت بازپرداخت، نوع وثیقه و دوره تنفس؛

۲-۱۰- برقراری امکان دسترسی ارکان اعتباری مؤسسه اعتباری حسب دستورالعمل مذکور در ماده (۱۳) و سایر مراجع ذی ربط مؤسسه اعتباری به بانک اطلاعاتی مذکور؛

۳-۱۰- برقراری امکان دسترسی به فهرست اشخاص مرتبط برای شعب مؤسسه اعتباری که حسب دستورالعمل مذکور در ماده (۱۳) اختیار تصمیم‌گیری در خصوص اعطا/ایجاد تسهیلات/تعهدات به آن‌ها تفویض نگردیده است.

ماده ۱۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است، ارکان اعتباری مؤسسه اعتباری را ملزم به درج تمامی اطلاعات تسهیلات اعطایی و یا تعهدات ایجاد شده برای هر یک از اشخاص مرتبط، در بانک اطلاعاتی موضوع بند (۱۰-۱) نماید.

ماده ۱۲- تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبل از اعطا/ایجاد به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد. جلسات تصمیم‌گیری هیأت مدیره برای اعطا/ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید بدون حضور اشخاص مرتبط ذینفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار شود.

ماده ۱۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند اختیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط با مبالغ معادل حداکثر یک درصد سرمایه پایه خود را به سایر ارکان اعتباری مؤسسه اعتباری تفویض نماید. استفاده از اختیارات این ماده، به موجب دستورالعملی خواهد بود که به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری رسیده و در آن به مواردی نظیر؛ سازوکار مربوط به تصویب و اعطاء تسهیلات و ایجاد تعهدات، شرایط احراز مراجع تصمیم‌گیری، شرایط اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات و مدت تفویض اختیار، اشاره می‌شود.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری موظف است شرایط مربوط به تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط - به استثناء موارد مذکور در ماده (۸) - از جمله نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق دریافتی و انواع وجه التزام را عیناً مطابق با رویه معمول در خصوص سایر مشتریان مؤسسه اعتباری (اشخاص غیرمرتبط) تعیین نماید.

ماده ۱۵- واحد حسابرسی داخلی مؤسسه اعتباری نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه را بر عهده دارد.

ماده ۱۶- واحد حسابرسی داخلی مؤسسه اعتباری حداقل هر شش ماه یکبار گزارشی از عملکرد تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط مشتمل بر میزان و صحت آن - موضوع ماده (۱۳) - را به هیأت مدیره مؤسسه اعتباری ارائه می‌نماید.

ماده ۱۷- علاوه بر موارد فوق، رعایت مفاد ماده (۱۲۹) قانون تجارت نیز الزامی است.

فصل پنجم - الزامات گزارش‌دهی

ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست اشخاص مرتبط، نوع ارتباط آن‌ها، میزان تسهیلات و تعهدات اعطا/ایجاد شده به آن‌ها، نرخ سود و کارمزد، مدت بازپرداخت، نوع وثیقه و دوره تنفس تسهیلات و تعهدات مزبور را هر سه ماه یکبار در چارچوبی که بانک مرکزی تعیین خواهد نمود، به بانک مرکزی ارائه نماید.

تبصره - بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم مقاطع کوتاه‌تر از سه ماه را نیز برای گزارش‌دهی تعیین نماید.

ماده ۱۹- چنانچه تسهیلات و یا تعهدات در زمان اعطا/ایجاد در حدود مقرر باشد، لیکن بنا به دلایلی؛ از جمله ایجاد روابط جدید مالکیتی، مدیریتی و نظارتی از سوی اشخاص ثالث با مؤسسه اعتباری، کاهش سرمایه پایه مؤسسه اعتباری، واگذاری قهری شرکت‌ها به مؤسسه اعتباری و نوسانات ناگهانی شدید نرخ برابری اسعار، حدود مقرر در این آیین‌نامه نقض شود، مؤسسه اعتباری موظف است از اعطاء/ایجاد هرگونه تسهیلات و تعهدات جدید به شخص مرتبط مزبور تا زمان تطبیق خود با حدود تعیین شده خودداری نماید.

تبصره - مؤسسه اعتباری باید در گزارش‌دهی تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط به بانک مرکزی، تسهیلات و تعهدات موضوع این ماده را به طور مستقل گزارش نماید. گزارش یاد شده باید حداقل شامل اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات مزبور، شخص مرتبط ذی‌ربط، میزان تخطی و تاریخ وقوع تخطی باشد.

فصل ششم - افشاء

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است جزییات مربوط به تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط را به تفکیک اشخاص مرتبط، نوع ارتباط آن‌ها، میزان تسهیلات و تعهدات اعطا/ایجاد شده به آن‌ها،

نرخ سود و کارمزد، مدت بازپرداخت، نوع وثیقه و دوره تنفس تسهیلات و تعهدات مزبور به صورت یک یادداشت مستقل در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی خود، افشاء نماید.

فصل هفتم – ضمانت اجرا

ماده ۲۱- تخلف از مفاد این آیین‌نامه، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور می‌شود.

این آیین‌نامه در ۲۱ ماده و ۴ تبصره در یک‌هزار و دویست و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۴/۰۸/۰۵ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و جایگزین «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» مصوب یک‌هزار و یک‌صد و هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ شورای پول و اعتبار گردید و از تاریخ ابلاغ آن لازم‌الاجراء می‌باشد.